

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 68

Fylke: Hedmark

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Falldal

Emne: Bålbreuning på visse dager.

Bygdelag:

Oppskr. av: Lvar F. Streitlien

Gard:

(adresse): Heusedal

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Narum.

1. Bål, eit; røyke heiter det når ein legg på mosse, torv o.l. for å få stor røykutvikling.
(Høldsmal var nemninga på ei bål i skosteiuen når ein la på riktig mykje ved.)
Det er også bruka nemninga varue. „Dei har gjort opp varue frammed bekken. Eller jonsokraften.“
„Nå har dei gjort opp varue på Griotkroda.“

2. Det heite jonsokbål, men elles berre bål eller varue.

3. Nei

Tida.

4-7. Ukjent

8 a.) Bårene jonsokbål var vauleg. Ein gjekk da helst oppå toppen av høgder. Streitliungdomane gjekk oppå kuitshovda. I vår tid brenner dei jonsokbål like ved garden.

b-c. Ukjent.

d. Var ikkje bruka så langt attende eg minnest.

9-10 Ukjent

11. Jonsokbålet vart teud jonsokraften.

12. Nei.

13. Nei.

Skaden.

2

14. Det var ingen fast bålsted for bygda. Ungdomane gjekk opp på den toppen som låg nærast høl og kende bålet der. Ein har mange slike laglege toppar i Falldal. Streitli- og Lov-gardane hadde kviitshooda, nede ved gruva hadde ein Gruvshooda, Husgardane og Lohu brukta Lohshooda. Står det forslengt høl ein topp, vart bålet kende nede i bygda.

15-17 Ukjend med andre bål enn jonsokbål.

16. Dei

17. Ukjend.

18. Gamalt attende var det ungdomar - gutar og jenter - som brende bål på toppane. I nyare tid når bålet blir kende like ved garden, er alle både unge og gamle med. Koneu sørger for traktement - mat og kaffe.

19. Ja. Lytte kverne helst seg helst heime.

20. Dei

21. Det var brukta i mellomkrigstida av ungdomslaget.

22. Ukjend.

Forleis ein bygger bålet.

23. Ingen fast byggemåte. Ein kende berre opp ein varue, og kasta så oppå avfallsved av yngre slag, bar, kvist, eimer. (Ein har ikkje råd høl å brende opp skikkeleg ved ekte i det fri i ei skogfattig fjellbyggd.) Den tid vi gjekk oppå Kviitshooda, laut vi beira med noko turrved (bjørk, eime, tyvningris) høl å kende opp med. Så vart det rene opp tjørn o.l. og lagt oppå saman med mose, slik at det vart sterk røykviitvorkling.

24. Har ein ei gammel vordanka gjerebrinne, så blir ho brukta

25. Ukjend.

Korleis dei fekk bål-vyrke-

26. Nei

27. Ja, men serleg gjentene hadde lite å legge på, berre ein liten pinne ofte. Det var gutane som måtte sørge for brensla.

28. Nei, ein skal ikkje vaden, men laig det vedyrke og sleng, så tok ein det.

29. Ukjend

30. Nei

Korleis bålet skulle vera.

31. Stodestken kunne yuse frå år he år. Det berodde på kor mange som var med, og kor flokke dei var til å finne brennefang.

32. Kunne ville gjerne ha eit bål som laga mykje røyk så det var lett å gå laug veg.

33. Nei, det var mest om å gjera å gå til røyk.

34. Ja. Legge på mose.

35. Nei

Kva bålet skulle heva he.

36-39 Ukjend.

Sjølve festen ved bålet.

40-48. Follidal er etter måten grisgrend, og be-
rettinga er oml. 300 år gamal. Eg har ikkje
hoynt om at det var dans eller festleg samkome
i samband med bålbreuing. Når vi i min-
iungdom - for vel 50 år sidan - gjekk oppå ein
topp og brende jomrkbål, så var det helst for gå
den måten å sende ei helsing til dei iungdomar
i andre grender. Og det var interessant å sjå
alle røyksøylen som steig tilvers motou kvar
staden i bygd.

Skikken idag.

4

49. Folk bygger det er hugnadsamt å møtast på skik-
kaste natte i året. Det er ei eiga stemming over
naturen denne tida, og dette smittar også på men-
neskene. Bålet brenner ein like ved garden, så
alle som vil, kan koma dit. Det er traktament
og kaffe og triveleg.

50. Det kan heude skikken har auka noke.

51. Folk vil gjerne koma saman. Det er slitt med
den gamle skikken at grammae sag om kvaran-
dre ein yrkeskveld eller i helga, og da er det
bra at det er høve he å møtast på denne må-
ten. Folk har også lettare for å ofre ei
natt, avdi ~~at~~ det daglege arbeidet er snøgt
sundagjort med dei moderne arbeidsmetodane.